

som helligdom i tusinde år. Folk kom fra nær og fjern og fandt lægedom i søens vand. Folk slog sig ned i nærheden af søen, og således opstod landsbyen Holm.

Jordvolden Skansen

Ud for Bjørnkær ligger en jordvold mod havet som betegnes 'Skansen'. På et gammelt kort fra 1600-tallet kaldes volden 'Norderschantz' og 'Süderschantz'.

Oprindelsen er ukendt, og derfor foretog man i 1988 en overfladisk undersøgelse med minesøger, men uden resultat.

En mulig forklaring kan være at volden stammer fra Valdemar den Stores tid omkring 1160 hvor han befæstede landet mod de hærgende Venderne.

Turforslag - Skønne naturoplevelser

En vandretur på 8 km fra Årekær forbi Bjørnkær til Hellesø og tilbage gennem Holm. Turen langs vandet er udfordrende og kræver godt fodtøj. Du får det bedste overblik fra parkeringspladsen ved Årekær, og fra standvolden har du et godt kig på strandensarealerne.

I Holm kan du se den store Genforeningssten, Jollmands Gård, Lindeværftet eller gå på indkøb i pølsemageriet.

Eller tag hele turen til Dyvig og nyd bådene og det flotte, nye badehotel.

En spændende tur går til Lønsømade som i gamle dage havde kro og en færge som sejlede til Aabenraa.

En fantastisk oplevelse venter dig ved Farresdam ved den lille bebyggelse Brønd. Her kan du skue over 'Gabet' og indsejlingen til Dyvig. Hertug Hans den yngre (1559-1622) lod den oprindelige fjordarm inddæmme til Stegshoved. Dæmningen holdt ikke, men den tilbageblevne Farresdam er en naturskøn plet.

64973 · 06.2011

Holm

Naturnet Als

Strand Mandstro

Sønderborg Kommune
Naturafdelingen
Rådhusvej 10
6400 Sønderborg
www.sonderborgkommune.dk

Naturnet Als
Støttet med Tips-
og Lottomidler
til Fritidslivet

Tunneldalene

Holmområdet afgrænses mod øst og syd af to dybe tunneldale som isen efterlod da den trak sig tilbage under sidste istid for mere end 30.000 år siden. Den ene tunneldal strækker sig mod øst fra Nordborg Sø-Vestermølle-Hopsømade, og den anden mod syd fra Oldenor-Gammeldam-Nordborg Sø.

Jollmands gård

Fra ruin til byens perle Landsbyen Holm er det naturlige samlingspunkt for alle Holmboerne. Den er kendt for sine velbevarede gårde i alsisk byggestil fra 1800-tallet. Jollmands Gård er den ældste gård, og den er en perle.

Gården blev fredet i 2002 og fremstår i dag som da den blev opført. Det gør den til et helt unikt kulturhistorisk levn da det er en af de sidste kroggårde i Danmark.

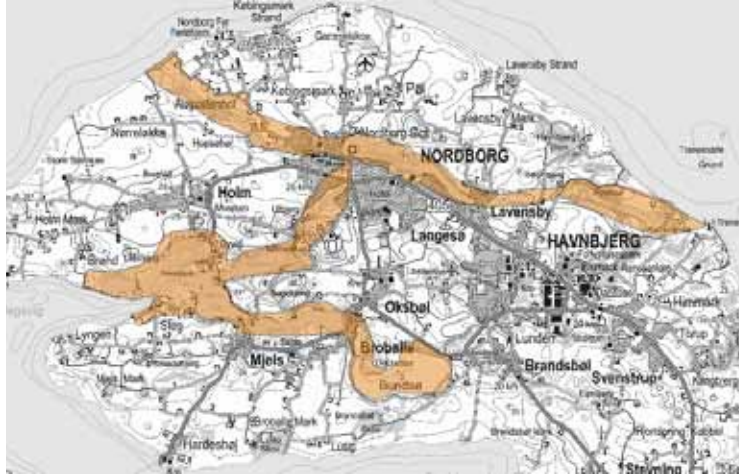
Bjørnkærs værdifulde enge

En skøn mosaik af strandeng, ferskeng, mose, sø og rørsump Bjørnkær er et eng- og moseområde nordvest for landsbyen Holm. Området er delt i Store Bjørnkær mod øst og Lille Bjørnkær mod vest og ligger i forlængelse af engområdet Årekær.

Alle græsarealer er beskyttede naturtyper, og engene på Bjørnkær er nogle af de mest værdifulde botaniske områder i Sønderborg Kommune.

Projekt Naturnet Als

Tidligere blev alle græsmarkerne på Bjørnkær afgræsset. Området var delt i relativt små lodder, og lodsejerne lod deres kreaturer græsse på lodderne. På landsplan er antallet

Tunneldalene på Nordals

af kvægbrug faldet betragteligt, og på Als er faldet endnu mere markant, og det kan ses på naturarealerne. Fra 2008 til 2010 var Bjørnkær med i Projekt Naturnet Als. Lodsejerne lod store arealer rydde for opvækst, og de gamle hegn blev forstærket, så en lokal kvæglandmand kunne bruge græsmarkerne til sine kvier.

Projektet er et grønt partnerskab mellem DN Sønderborg, Friluftsrådet, Naturstyrelsen Sønderjylland, LandboSyd, Sønderborg Erhvervs- og Turistcenter og Sønderborg Kommune.

Kvierne gør naturen en tjeneste

Om foråret sættes en flok kvier på græs. Græsset på Bjørnkær er frodigt med relativt lidt næring, så kvierne har travlt med at spise sig mætte i alskens græsser, siv og urter.

Denne græsmenu kan kvierne godt klare sig med, mens malkekøerne skal have græs med masser af energi for at levere mest mulig mælk.

Den danske Rødliste og landskabsukrudt

På stranden langs Bjørnkær kan du se Strand Mandstro som minder om tidsel med læderagtige og tornede blade. Den er fredet og rødlistet.

Den danske Rødliste er en liste over planter og dyrearter som har risiko for at uddø.

Danmarks mest udbredte landskabsukrudt findes også langs kysten: Rosa Rugosa eller Hybenrosen. Planten blev indført fra Sibirien som prydblade. Langs Danmarks kyster lever rosen blot alt for godt og fortrænger gradvist den oprindelige og mangfoldige plantesammensætning.

Da Bjørnkær blev ryddet blev den blotlagte mose- og engbund helt oplyst af store lysegrønne skærmplanter med meget store blade. Det er den hjemmehørende art Strand Kvan som i Dansk målestok optræder i et helt usædvanligt stort antal.

Et væld af sjældne planter

Tusindvis af Trævekroner og gule Engkabbelejer giver et gulligt og rødtligt skær over græsmarken i de sene forårs måneder. Et fantastisk syn!

En af de mest sjældne planter på Bjørnkær er orkideen Kødfarvet Gøgeurt. Der findes også snylteplanten Eng Troidurt, Spagnum mos og bregnearten Slangetunge.

Den hellige sø og gudinden Nerthus

Hellesø ligger yderst på 'næbbet' af Holm (Helligsø). Sagnet fortæller at når våren kommer, kører gudinden Nerthus over Als. Hun kører på en vogn af det reneste guld, og den trækkes af hvide okser.

Ingen er som gudinden Nerthus elsket af folket. Men glæden varer kun kort, for vognen vender snart tilbage til den hellige sø i skoven. Der renses vognen for at jordens støv ikke må blive siddende på den. Så sænkes vognen i søens dyb hvor den må blive til næste vår.

Slaverne sænkes ligeledes i søen, så ingen skal forråde stedet hvor helligdommen gemmes. Gudinden satte en hellig kraft i søens vand, og derfor har den været besøgt